

ANTÓN MASCATO, Atila no Grove Crónica política e Memoria da masacre (1923-1948)

Por: Patricia Arias Chachero

Segundo o dicionario etimolóxico a palabra esquecer procede do latín vulgar excadescere; termo formado a partir do prefixo ex e o verbo cadere, combinación que viría significar algo así como “caer fóra”. Creio que xusto iso tentou o autor deste libro, evitar que o pasado, a historia da súa vila, O Grove, caese fóra. Evitar que o sucedido ficase tombado, deitado. Tentou, con éxito, cómpre dicilo xa, que o que pasou, ficase en pé, erguido e visible. Quizais por todo isto, a palabra Memoria figura así, en maiúscula, na portada do libro, e quizais precisamente por iso, o autor, decidiu iniciar o seu escrito cun texto de Lourenzo Fernández Prieto no que se reflexiona sobre os conceptos de memoria e historia.

Fronte a esquecer, o termo recordar procede de re cordis, isto é, volver pasar polo corazón. Os romanos crían que a memoria estaba no corazón e por iso cando esquecían algo non levaban a man á cabeza, como facemos hoxe nós, senón ao lado esquerdo do peito. Recordar sería pois, volver pasar polo corazón aquilo que sucedeu. Tamén disto sabe moito o autor deste libro, Antón Mascato, que leva moitos anos reunindo información sobre o que viviron as veciñas e veciños na súa vila nata; interesáballes, sobre todo, aquilo que pasou desde o inicio da ditadura de Primo de Rivera até a morte de Francisco Franco. No longo proceso de preguntar a uns e outros, supoño que o acto de recordar provocou, en moitos momentos, verdadeira dor a aqueles que debían lembrar para que Mascato nolo puidese contar. É de xustiza explicarlles que o seu esforzo, o seu dó, era importante, era socialmente importante.

Nas catrocentas páxinas do documentadísimo traballo que resultou, coñecemos historias estarrecedoras como a de Juan Allo Sabor, preso en Ezkaba, en Pamplona; quen, tras coñecer a morte do seu irmán, decide fugarse en maio do 38 con outros 800 presos. Todos eles mal alimentados, sen roupa de abrigo, desesperados, foxen da prisión na procura dun futuro mellor. Dos 800 que escaparon, a de Ezkaba é a maior fuga de presos do estado español, 600 regresaron e sufriron as represalias e case 200 foron fusilados, un deles o grovense Juan Allo Sabor.

Compartía prisión con Jacobo Otero Goday, médico na vila, e Xacobe Barral Otero, alcalde republicano no Grove de 1936, destituído o 28 de xullo dese mesmo ano, preso na Illa de San Simón e máis tarde en Ezkaba, no forte de San Cristóbal; onde tentaron impedir que os seus veciños e outros galegos fuxisen, insistíndolles en que non tiñan roupa de abrigo, nin comida e que, nin sequera, sabían ben onde estaba a fronteira con Francia. Otero Goday non logrou evitar a morte de Allo Sabor pero o seu sentido da xustiza e da solidariedade, fixeron que conservase durante anos unha pequena manta de retallos que Carme, a nai de Juan, tecera para que o seu fillo non pasase frío na prisión. Moitos anos despois, Jacobo Otero devolveulle a Carme Sabor a manta que non puido cubrir o corpo do seu fillo.

Un dos mellores amigos de Xacobe Barral Otero era Paco García Moldes, o último asasinado no Grove a consecuencia das súas ideas pois nunca ningún crime cometera. Morreu en 1948 sentado nun banco, lendo o xornal, no café Bolero. Dous homes uniformados disparáronlle a sangue frío aproveitando un apagón de luz que eles mesmos provocaran. Cal era o “delito” de Paco García Moldes? Quizais ter sido amigo de Alexandre Bóveda ou de Roberto Blanco Torres, quizais ter defendido con honradez a causa republicana, demostrando sempre ser un demócrata coherente e comprometido ou quizais esforzarse en axudar a amigos e veciños presos, defendendo encausados e salvándolles a vida a moitos habitantes do Grove.

Sorpréndese un, lendo este libro, que nun lugar como O Grove, pasasen tantas cousas terribles.

A Francisco Otero García perseguírono e matárono a balazos á altura da actual Galería Besada, na rúa Concepción Arenal. Xa amencía e foron varias as persoas que presenciaron o que sucedía. A Ricardo Besada Figueiro, O Chiquitín, paseárono na noite do 29 de agosto de 1936, o mesmo día que asasinaron a outros tres grovenses. Sobreviviu aos disparos e abandónano dándoo por morto, consegue arrastrarse até unha casa onde unha veciña logra reunir a valentía e fortaleza para socorrela e axudala a poñerse a salvo. Mantivo en silencio, durante anos, o nome dos “seus” asasinados.

O libro está cheo de relatos particulares como estes, pequenos relatos que configuran a historia dun lugar, a historia dun pobo. Un traballo necesario, valente, honesto e ben documentado.

ANTÓN MASCATO

ATILA NO GROVE
Crónica política e Memoria da masacre
(1923-1948)

POSITIVAS

Atila no Grove. Edicións Positivas, Santiago de Compostela, 2019